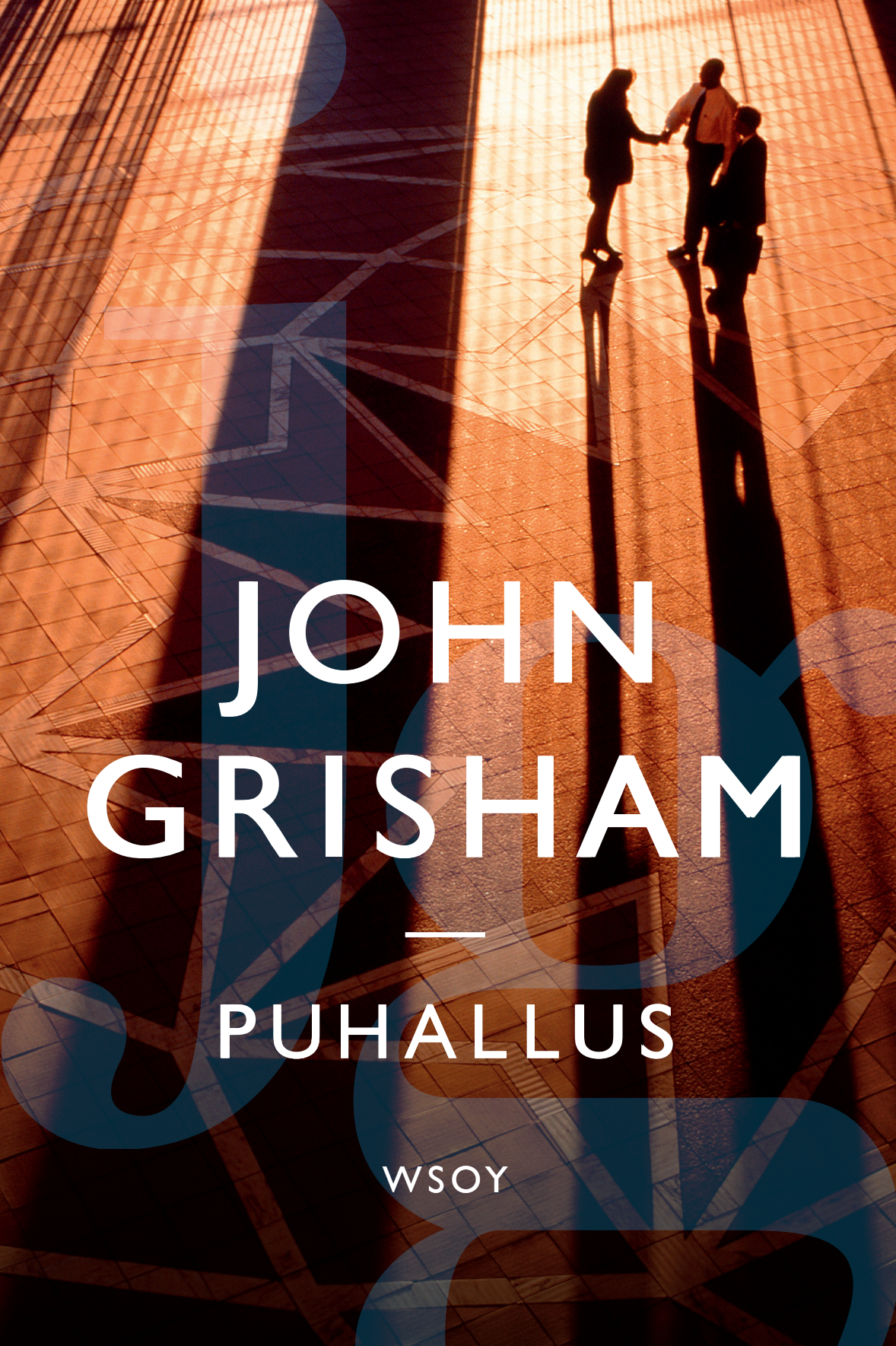
JOHN
GRISHAM
PUHALLUS
WSOY

JOHN GRISHAM

Puhallus

Suomentanut JORMA-VEIKKO SAPPINEN

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ • HELSINKI

Englanninkielinen alkuteos *The Racketeer*
© Belfry Holdings, Inc 2012

Suomenkielinen laitos © Jorma-Veikko Sappinen ja WSOY 2013

ISBN 978-951-0-39778-7
PAINETTU EU:SSA

1

OLEN ASIANAJAJA, ja olen vankilassa. Se on pitkä juttu.

Olen 43-vuotias, ja takanani on puolet kymmenen vuoden vankeustuomiosta, jonka minulle langetti heikko ja hurskasteleva liittovaltion tuomari Washingtonissa. Yksikään muutoksenhakuanomukseni ei ole tuottanut tulosta, enkä keksi enää yhtäkään menettelytapaa, mekanismia, vaikeaselkoista lakipykälää, muotoseikkaa, porsaanreikää tai väkevää rukousta, en niin mitään, mihin voisin vedota. Koska tunnen lain, voisin toimia samoin kuin jotkut vangit ja hukuttaa tuomioistuimet lähettämällä niille kasapäin hyödyttömiä esityksiä, haasteita ja muita roskakirjelmiä, mutta yksikään niistä ei auttaisi asiaani. Asiaani ei auta mikään. Tosiasia on, että minulla ei ole toivoa päästä vankilasta vielä viiteen vuoteen, korkeintaan muutama vaivainen viikko aikaisemmin, mikäli käyttäydyn hyvin. Käytökseni on ollut esimerkillistä.

Minun ei pitäisi sanoa itseäni asianajajaksi, sillä muodollisesti en ole. Virginian osavaltion asianajajayhdistys ryntäsi paikalle ja sieppasi minulta luvan vähän sen jälkeen, kun tuomio oli luettu. Minulla on siitä mustaa valkoisella: rikostuomio johtaa erottamiseen asianajajakunnasta. Lupani riistettiin, ja kurinpidollisista ongelmistani raportoitiin aikanaan ammattikunnan *Virginia Lawyer Register* -julkaisussa. Tuossa kuussa meitä erotettuja oli kolme, mikä vastaa suunnilleen keskiarvoa.

Omassa pienessä maailmassani minut kuitenkin tunnetaan vankila-asianajajana, ja siinä ominaisuudessa vietän joka päivä useita tunteja auttamalla vankitovereitani heidän lakipulmissaan. Tutkin heidän vetoomuksiaan ja kirjaan esityksiä. Laadin yksinkertaisia testamentteja ja

toisinaan maa-asiakirjoja. Tarkastelen valkokauluskavereiden sopimuspapereita. Olen nostanut liittovaltiota vastaan perusteltuja kanteita, en koskaan perusteettomia. Ja avioeroja on paljon.

Kahdeksan kuukautta ja kuusi päivää sen jälkeen, kun olin alkanut istua tuomiotani, sain paksun kirjekuoren. Vangit janoavat postia, mutta tuo paketti olisi saanut jäädä tulematta. Se oli lähetetty eräästä asianajotoimistosta Virginian Fairfaxista. Toimisto edusti vaimoani Dionnea, joka halusi yllättäen avioeron. Hän oli muutamassa viikossa muuttunut tukea antavasta, pitkälliseen koettelemukseen valmistautuneesta vaimosta karkuun pinkovaksi uhriksi, joka halusi kiireen vilkkaa pois. En ollut uskoa sitä todeksi. Luin paperit perin juurin järkyttyneenä, polvet huterina ja silmät vetisinä, ja kun aloin pelätä, että saattaisin purskahtaa itkuun, kiiruhdin selliini, jotta saisin olla rauhassa. Vankilassa vuodatetaan paljon kyyneleitä, mutta ne pidetään aina piilossa.

Kun lähdin kotoa, Bo oli kuusivuotias. Hän oli ainoa lapsemme, mutta lisää oli suunnitteilla. Laskutoimitus on helppo, ja olen tehnyt sen miljoona kertaa. Päästessäni vankilasta Bo on 16-vuotias, täyteen pituuteensa venähtänyt teini-ikäinen, ja olen menettänyt kymmenen kallisarvoisinta vuotta, jotka isällä ja pojalla voi olla. Noin 12-vuotiaiksi saakka pikkupojat palvovat isäänsä ja uskovat, että nämä eivät voi tehdä mitään väärää. Valmensin Bota lasten baseballissa, T-ballissa, ja jalkapallossa, ja hän seurasi kannoillani kuin koiranpentu. Kävimme ongella ja telttailemassa, ja joskus lauantaiaamuisin hän lähti mukaani töihin, kun olimme ensin syöneet aamupalan vain poikien kesken. Bo oli minun maailmani, ja kun yritin selittää hänelle, että lähtisin pois pitkäksi aikaa, kummankin sydän särkyi. Jouduttuani kaltereiden taakse en antanut hänen tulla katsomaan minua. Niin paljon kuin olisinkin halunnut rutistaa häntä, en kestänyt ajatusta, että pieni poika näkisi isänsä vankina.

On käytännöllisesti katsoen mahdotonta käydä avioerotaistelua, jos on vankilassa eikä ole tietoa vapautumisesta vähään aikaan. Rahamme, joita ei ollut alkuaankaan ollut paljon, olivat huvenneet syyttäjien puolitoista vuotta kestäneessä höykytyksessä. Olimme menettäneet kaiken

paitsi lapsemme ja kahdenvälisen sitoumuksemme. Lapsi oli kallio, sitoumus pelkkää tomua. Dionne lupaili kauniisti pysyä sinnikkäänä ja kestää, mutta kun olin poistunut, todellisuus iski. Hän oli yksinäinen ja eristynyt pienessä kaupungissamme. »Kun ihmiset huomaavat minut, he alkavat kuiskia», hän kirjoitti eräässä ensimmäisistä kirjeistään. »Olen kamalan yksinäinen», hän valitti toisessa. Ei kestänyt kauan ennen kuin kirjeet muuttuivat huomattavasti lyhyemmiksi ja tauot niiden välillä pidemmiksi. Samoin kuin tauot hänen vierailujensa välillä.

Dionne varttui Philadelphiassa eikä koskaan lämmennyt maaseudulla asumiselle. Kun joku hänen setänsä tarjosi hänelle työpaikkaa, hänelle tuli kiire palata kotiin. Kaksi vuotta sitten hän meni uusiin naimisiin, ja Bota, joka on nyt yhdentoista, valmentaa toinen isä. Kaksikymmentä viimeistä pojalleni kirjoittamaani kirjettä jäivät ilman vastausta. Olen varma, että hän ei nähnyt niistä vilaustakaan.

Mietin usein, näenkö häntä enää. Luulen, että ainakin yritän, joskin olen vähän horjuvalla kannalla. Miten kohdata lapsi, jota rakastaa niin paljon, että sattuu, mutta joka ei tunnista isäänsä? Emme enää koskaan elä yhdessä tavallisena isänä ja poikana. Olisiko reilua Bota kohtaan, että hänen kauan sitten kadonnut isänsä ilmaantuisi takaisin ja haluaisi ängetä hänen elämäänsä?

Minulla on aivan liian paljon aikaa miettiä sitä.

Olen vanki numero 44861-127 liittovaltion vankileirillä Frostburgin lähellä Marylandissa. »Leiri» on kevyesti vartioitu laitos niitä varten, joita pidetään ei-väkivaltaisina ja joiden tuomion pituus on enintään kymmenen vuotta. Syistä, joita ei ole koskaan selvennetty minulle, vietin ensimmäisen vuoden ja kymmenen kuukautta keskivahvasti vartioidussa paikassa Louisvillen lähellä Kentuckyssa. Byrokraattien loputtomassa aakkospuurossa laitos tunnetaan nimellä LRL – liittovaltion rangaistuslaitos – ja se oli erilainen kuin Frostburgin leiri. LRL on tarkoitettu väkivaltaisille miehille, joilla on yli kymmenen vuoden tuomio. Elämä on siellä paljon rankempaa, mutta selviydyin ilman että kimppuuni käytiin. Menneisyydestäni merijalkaväessä oli valtavasti apua.

Leiri on vankilaksi varsinainen lomakeskus. Ei ole muureja, aitoja, piikkilankaa eikä vartiotorneja, ja aseistettuja vartijoita on vain

muutama. Frostburg on melko uusi, ja sen rakennukset ovat hienompia kuin useimmissa kunnallisissa kouluissa. Ja miksipä ei? Käytämme Yhdysvalloissa yhden vangin ylläpitoon 40 000 dollaria vuodessa, yhden alakoululaisen opettamiseen puolestaan 8 000 dollaria. Meillä on täällä auttajia, johtajia, sosiaalityöntekijöitä, sairaanhoitajia, sihteereitä, monenlaisia apulaisia ja kymmeniä hallintoihmisiä, joiden olisi vaikea kertoa totuudenmukaisesti, miten he saavat kahdeksantuntisen työpäivänsä kulumaan. Tässähän ollaan sentään liittovaltion alaisuudessa. Työntekijöiden pysäköintipaikka lähellä pääsisäänkäyntiä on pullollaan hienoja henkilöautoja ja katumaastureita.

Täällä Frostburgissa on kuusisataa vankia, ja olemme muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta hyvin käyttäytyvä miessakki. Aiemmin väkivaltaiset miehet ovat oppineet läksynsä ja arvostavat näitä säällisiä puitteita. Elämänsä vankiloissa viettäneet ovat viimein löytäneet parhaan kotinsa. Monet noista ammattilaisista eivät halua lähteä. He ovat perusteellisesti laitostuneita eivätkä osaa toimia ulkona. Lämmin vuode, kolme ateriaa päivässä, terveydenhoito: miten ihmeessä kaduilla voisi olla mukavampaa?

En tarkoita, että tämä olisi miellyttävä paikka. Ei ole. Täällä on monta minun kaltaistani miestä, jotka eivät olisi ikinä osanneet kuvitellakaan, että voisivat pudota näin rajusti. Miehiä, joilla on takanaan akateeminen koulutus, ura ja liikeyritys, miehiä, joilla on ollut omaisuutta, hieno perhe ja golfklubin jäsenyys. Minun Valkoisessa jengissäni ovat silmälääkäri Carl, joka peukaloi liikaa Medicare-laskutustaan, maakeinottelija Kermit, joka panttasi samoja tontteja pariin kolmeen kertaan eri pankeille, Pennsylvanian osavaltion entinen senaattori Wesley, joka otti lahjuksia, ja pikkukaupungin asuntolainavälittäjä Mark, joka veti mutkia suoriksi.

Carl, Kermit, Wesley ja Mark. Kaikki valkoisia, keski-ikä 51vuotta. Ja he kaikki ovat myöntäneet syyllisyytensä.

Sitten olen minä. Malcolm Bannister, musta, ikä 41, tuomittu rikoksesta, jota en tietääkseni tehnyt.

Olen tällä hetkellä Frostburgissa sattumoisin ainoa musta, joka kärsii tuomiota valkokaulusrikoksesta. On siinäkin kunnia.

Mustan jengini jäsenistö ei ole yhtä selvästi määriteltävissä. Useimmat ovat Washingtonin tai Baltimoren katujen poikia, jotka ovat kärähtäneet huumeisiin liittyvistä rötöksistä, ja kun he pääsevät ehdolliseen vapauteen kaduille, heillä on kahdenkymmenen prosentin mahdollisuus välttyä uudelta tuomiolta. Miten heidän voi odottaa onnistuvan siinä ilman koulutusta ja ammattitaitoa, rikosrekisteri niskoillaan?

Todellisuudessa liittovaltion leirissä ei ole jengejä eikä väkivaltaa. Jos joku tappelee tai uhkailee muita, hänet kiidätetään johonkin paljon pahempaan paikkaan. Nahisteluja on paljon, enimmäkseen televisio-ohjelmien valinnasta, mutta yhtään nyrkiniskua en ole vielä nähnyt. Osa näistä miehistä on istunut osavaltion vankiloissa, ja he kertovat karmeita tarinoita. Kukaan ei halua täältä mihinkään sikolättiin.

Niinpä käyttäydymme hyvin ja laskemme päiviä. Valkokaulusporukalle rangaistus merkitsee nöyryytystä ja aseman, maineen, elämäntavan menettämistä. Mustille elämä leirissä on turvallisempaa kuin siellä, mistä he ovat tulleet ja mihin he ovat menossa. Heille rangaistus merkitsee uutta kohtaa rikosrekisterissä, uutta askelta kohti taparikollisen asemaa.

Siksi tunnen itseni pikemminkin valkoiseksi kuin mustaksi.

Frostburgissa on kaksi muutakin entistä asianajajaa. Ron Napoli oli monet vuodet näyttävä rikosasianajaja Philadelphiassa, kunnes kokaiini tuhosi hänet. Hän oli erikoistunut huumelainsäädäntöön ja edusti monia huippudiilereitä ja salakuljettajia itärannikolla New Jerseystä kumpaankin Carolinaan. Hän otti palkkionsa vastaan mieluiten käteisenä ja kokaiinina ja menetti lopulta kaiken. Verohallitus narautti hänet veronkierrosta, hän on suunnilleen puolivälissä yhdeksän vuoden tuomiotaan. Ronilla ei mene nykyään kovin hyvin. Hän vaikuttaa masentuneelta, eikä hän missään nimessä kuntoile eikä koeta pitää huolta itsestään. Hän muuttuu kaiken aikaa painavammaksi, hitaammaksi, äreämmäksi ja sairaammaksi. Ennen hän kertoili lumoavia tarinoita asiakkaistaan ja heidän seikkailuistaan huumeiden salakuljetuksen parissa, mutta nykyään hän vain istuu pihassa, syö sipsipussin toisensa jälkeen ja näyttää eksyneeltä. Joku lähettää hänelle rahaa, ja hän käyttää siitä suurimman osan roskaruokaan.

Kolmas asianajaja on washingtonilainen huijari nimeltä Amos Kapp, pitkäaikainen sisäpiiriläinen ja hämärä puuhastelija, joka touhusi uransa aikana joka ikisen suuren poliittisen skandaalin liepeillä. Kapp ja minä jouduimme oikeuteen yhdessä, saimme tuomion yhdessä, ja sama tuomari lätkäisi molemmille kymmenen vuoden tuomion. Vastaajia oli kahdeksan: seitsemän Washingtonista plus minä. Kapp on aina ollut syyllinen johonkin, ja hän oli taatusti syyllinen valamiestemme mielestä. Kapp tiesi silloin ja tietää nyt, että minulla ei ollut vehkeilyn kanssa mitään tekemistä, mutta hän oli liiaksi pelkuri ja roisto sanoakseen mitään. Väkivalta on Frostburgissa jyrkästi kiellettyä, mutta jos päästätte minut viideksikin minuutiksi kahden kesken Kappin kanssa, häneltä katkeaa niska. Hän tietää sen, ja luulen, että hän on jo aikoja sitten maininnut siitä vankilanjohtajalle. Häntä säilytetään länsiosastolla mahdollisimman kaukana minusta.

Kolmesta asianajajasta minä olen ainoa, joka suostuu auttamaan muita vankeja heidän lakiongelmissaan. Nautin siitä työstä. Se on haastavaa ja tarjoaa ajankulua. Se myös pitää asianajajantaitoni terässä, vaikka minulla tuskin on tulevaisuutta tässä ammatissa. Voin vapauduttuani anoa pääsyä takaisin asianajajakuntaan, mutta prosessi saattaa olla työläs. Tosiasia on, että en koskaan lyönyt rahoiksi asianajajana. Olin lakimies pikkukaupungissa, kaiken lisäksi musta, eikä moni asiakas pystynyt maksamaan kunnon palkkiota. Braddock Streetin varrelle oli ahtautunut kymmeniä muitakin asianajajia, jotka koettivat haalia samoja asiakkaita, ja kilpailu oli raakaa. En tiedä mitä teen sitten kun tämä on ohi, mutta tuskin enää palaan lakiuralle.

Olen silloin 48-vuotias, sinkku, toivottavasti terve.

Viisi vuotta on ikuisuus. Käyn joka päivä yksin pitkällä kävelyllä pitkin maapohjaista hölkkäpolkua, joka noudattelee leirin reunoja ja rajaa eli »viivaa», kuten sitä kutsutaan. Jos astuu viivan yli, pidetään karkurina. Seutu on kaunista ollakseen vankilan sijaintipaikka, ja näköalat ovat vaikuttavia. Kun kävelen ja silmäilen kaukaisuuteen ulottuville kukkuloille, vastustan halua vain jatkaa matkaa, ylittää viiva. Ei ole aitaa estämässä, ei vartijaa ärjymässä nimeäni. Voisin kadota noihin sankkoihin metsiin ja häipyä iäksi.

Kunpa täällä olisi muuri, kolmen metrin korkuinen, jykevistä tiilistä muurattu, laellaan kiiltäviä piikkilankakieppejä, muuri, joka estäisi minua katselemasta kukkuloille ja unelmoimasta vapaudesta. Tämähän on vankila, jumalauta! Emme voi poistua. Pystyttäkää muuri ja lakatkaa kiusaamasta meitä.

Kiusaus on aina olemassa, ja niin kovasti kuin kamppailenkin sitä vastaan, se totta vie voimistuu joka päivä.

2

FROSTBURG SIJAITSEE muutaman kilometrin päässä länteen pienestä Cumberlandin kaupungista keskellä maakaistaletta, jossa Marylandia puristavat pohjoisessa Pennsylvania ja lännessä ja etelässä Länsi-Virginia. Kun katsoo karttaa, huomaa heti, että tämä osavaltion erilleen joutunut osa on seurausta huonosta maanmittauksesta ja että sen ei pitäisi lainkaan kuulua Marylandiin, joskaan ei ole selvää, kenen se pitäisi omistaa. Työskentelen kirjastossa, ja seinällä pienen pöytäni kohdalla on suuri Amerikan kartta. Käytän aivan liikaa aikaa katselemalla sitä, haaveksimalla, hämmästelemällä, miten minä jouduin vangiksi Marylandin läntisimpien osien syrjäiseen kolkkaan.

Vajaat sata kilometriä täältä etelään Virginiassa on Winchesterin kaupunki, asukasluku 25 000, paikka, jossa synnyin, vietin lapsuuteni, kävin koulua, tein urani ja koin viimein Romahduksen. Minulle on kerrottu, että siellä ei ole lähtöni jälkeen muuttunut paljon mikään. Copeland & Reedin asianajotoimisto toimii edelleen samoissa kadunvarsitiloissa, joissa tein ennen töitä. Toimisto sijaitsee kuppilan vieressä vanhankaupungin Braddock Streetillä. Ikkunaan mustalla maalattu nimi kuului aikaisemmin Copeland, Reed & Bannister, ja se oli ainoa täysin musta asianajotoimisto sadanviidenkymmenen kilometrin säteellä. Olen saanut kuulla, että herrat Copeland ja Reed pärjäävät hyvin, eivät taatusti menesty tai rikastu, mutta tienaavat sen verran, että pystyvät maksamaan kahden sihteerinsä palkan ja toimiston vuokran. Suunnilleen samoin meillä meni silloin, kun olin osakkaana: pärjäsimme nipin napin. Romahduksen aikoihin olin jo alkanut vahvasti epäillä toimeentulon jatkuvuutta pikkukaupungissa.

Minulle on kerrottu, että Copeland ja Reed eivät suostu keskustelemaan minusta ja ongelmistani. Puuttui vain karvan verran, etteivät hekin saaneet syytettä, ja heidän maineensa tahriutui. Liittovaltion syyttäjä, joka nappasi minut, tulitti karkeilla hauleilla kaikkia, jotka liittyivät edes etäisesti hänen suureen salaliittoonsa, ja hän oli vähällä tuhota koko toimiston. Minun rikokseni oli valita väärä asiakas. Entiset yhtiökumppanini eivät ole koskaan tehneet yhtäkään rötöstä. Menneet tapahtumat harmittavat minua monella tasolla, mutta heidän hyvän nimensä pilaaminen valvottaa minua öisin. He ovat jo lähellä seitsemääkymmentä, ja aikoinaan nuorina asianajajina he joutuivat kamppailemaan paitsi pitääkseen praktiikan jaloillaan pikkukaupungissa myös käymään rotuerotteluajan viimeisiä taisteluja. Tuomarit eivät aina piitanneet heistä oikeudessa vaan tuomitsivat heitä vastaan ilman päteviä lainopillisia perusteita. Muut asianajajat käyttäytyivät usein karkeasti ja epäammattimaisesti. Piirikunnan asianajajayhdistys ei huolinut heitä jäsenikseen. Tuomioistuimen toimistovirkailijat hukkasivat toisinaan heidän kirjauksensa. Pelkästään valkoisista koostuneet valamiehistöt eivät uskoneet heitä. Mikä pahinta, asiakkaat eivät palkanneet heitä. Mustat asiakkaat. Yksikään valkoinen asiakas ei olisi 1970-luvulla palkannut mustaa lakimiestä, ei ainakaan etelävaltioissa, eikä tilanne ole siitä paljon muuttunut. Kova työ ja ammattitaidon kehittäminen ovat saaneet aikaan muutosta, mutta hitaasti.

Winchester ei ollut kärjessä listallani niistä paikoista, joissa ruveta luomaan uraa. Opiskelin oikeustiedettä George Masonissa Washingtonin esikaupungissa Virginian pohjoisosassa. Toisen opiskeluvuoteni jälkeen minua potkaisi onni, sillä pääsin kesätöihin toimistoapulaiseksi jättiläismäiseen asianajotoimistoon Pennsylvania Avenuelle, lähelle kongressitaloa. Se oli niitä toimistoja, joilla on tuhat asianajajaa, konttoreita kaikkialla maailmassa, entisten senaattoreiden nimiä toimiston kirjelomakkeissa ja asiakkaina varakasta väkeä. Nautin täysin rinnoin sen raivoisasta työtahdista. Kohokohta oli se kun toimin juoksupoikana oikeudenkäynnissä, jossa entinen kongressiedustaja (asiakkaamme) oli syytettynä siitä, että hän oli roistomaisen veljensä avulla kähminyt voitelurahoja eräältä puolustusministeriön alihankkijalta. Oikeudenkäynti

oli varsinaista sirkusta, ja olin innoissani päästessäni niin lähelle tapahtumien ydintä.

Yksitoista vuotta myöhemmin astuin samaan oikeussaliin E. Barrett Prettymanin liittovaltion oikeustalossa Washingtonin keskustassa ja jouduin sinnittelemään oman oikeudenkäyntini läpi.

Olin tuona menneenä kesänä yksi seitsemästätoista apulaisesta. Muut kuusitoista, jokainen kärkikymmenikköön kuuluvista oikeustieteellisistä tiedekunnista, saivat työtarjouksen. Koska olin pannut kaikki yhden kortin varaan, vietin kolmannen opiskeluvuoteni ravaamalla pitkin Washingtonia koputtelemassa oville, joista yksikään ei auennut. Washingtonin jalkakäytäviä tallaa kaiken aikaa varmaan useita tuhansia työttömiä asianajajia, ja epätoivon keskelle on helppo eksyä. Laajensin aluetta vähitellen esikaupunkeihin, missä toimistot ovat pienempiä ja työpaikkoja on vielä vähemmän.

Lopulta palasin lyötynä kotiin. Unelmani suuren luokan menestyksestä olivat murskana. Copelandilla ja Reedillä ei ollut tarpeeksi toimintaa eikä missään nimessä varaa palkata avustavaa lakimiestä, mutta he säälivät minua ja tyhjensivät yläkerrasta vanhan varastohuoneen. Tein töitä niin kovasti kuin pystyin, joskin oli usein haastavaa tehdä pitkää päivää niin vähillä asiakkailla. Tulimme hyvin toimeen keskenämme, ja viiden vuoden kuluttua he lisäsivät jalomielisesti nimeni osakkaiden joukkoon. Tuloni eivät ihmeemmin nousseet.

Syyttämisprosessini aikana oli raastavaa seurata, kun heidän hyvä nimensä survottiin lokaan, vieläpä niin järjettömästi. Kun olin tuhon partaalla, FBI:n johtava agentti ilmoitti minulle, että Copelandia ja Reediä vastaan nostetaan syyte, ellen myönnä syyllisyyttäni ja suostu yhteistyöhön liittovaltion syyttäjän kanssa. Pidin uhkausta bluffina, mutta en mitenkään voinut olla siitä varma. Käskin hänen painua helvettiin.

Onneksi agentti bluffasi.

Olen kirjoittanut Copelandille ja Reedille pitkiä, itkuisia anteeksipyyntökirjeitä, mutta he eivät ole vastanneet. Olen pyytänyt heitä tulemaan tapaamaan minua, jotta voisimme puhua kasvotusten, mutta he eivät ole reagoineet. Vaikka kotikaupunkini on vain sadan kilometrin päässä, minulla on ainoastaan yksi vakituinen vieras.

Isäni Henry oli osavaltion liikkuvassa poliisissa ensimmäisiä mustia, jotka Virginia koskaan palkkasi. Neljäkymmentä vuotta hän ajeli partioautollaan Winchesterin seudun pää- ja sivuteitä ja nautti työstään joka minuutti. Hän rakasti itse työtä, auktoriteetin ja historian tuntua, lainvalvonnan suomaa valtaa ja muiden auttamiseen sisältyvää myötätuntoa. Hän rakasti virkapukua, partioautoa, kaikkea paitsi vyöllään kantamaansa pistoolia. Muutaman kerran hänen oli pakko ottaa se esiin, mutta koskaan hän ei laukaissut sitä. Hän oli varautunut siihen, että valkoiset osoittaisivat häntä kohtaan nyreyttä, ja siihen, että mustat toivoisivat armeliaisuutta, ja osoitti päättäväisesti pelkkää oikeudenmukaisuutta. Hän oli kova poliisi, joka ei nähnyt laissa harmaita alueita. Jos teko ei ollut laillinen, se oli taatusti laiton, eikä asiassa ollut tilaa venkoilulle eikä aikaa muotoseikkojen vatvomiseen.

Siitä hetkestä kun jouduin syytteeseen, isä uskoi että olen syyllinen – johonkin. Vähät syyttömyysolettamasta. Vähät yrityksistäni vakuutella viattomuuttani. Hän oli ylpeä ammattimies, ja elinikäinen lainrikkojien jahtaaminen oli aivopessyt hänet, joten jos liittovaltion poliisi kaikkine resursseineen ja suuressa viisaudessaan katsoi minun ansaitsevan satasivuisen syytekirjelmän, poliisi oli oikeassa ja minä väärässä. Luultavasti isä oli myötätuntoinen, ja aivan varmasti hän rukoili, että pääsisin eroon sotkusta, mutta hänen oli vaikea ilmaista noita tunteita minulle. Hänet oli nöyryytetty, ja hän teki sen tiettäväksi minulle. Miten hänen lakimiespoikansa oli voinut sotkeutua niin pahasti niin niljakkaan roistosakin asioihin?

Olen esittänyt saman kysymyksen itselleni tuhat kertaa. Hyvää vastausta ei ole.

Henry Bannister sai nipin napin käytyä lukion, ja koettuaan muutaman vähäisen yhteenoton lain kanssa hän liittyi 19-vuotiaana merijalkaväkeen. Merijalkaväki teki hänestä nopeasti miehen, sotilaan, joka janosi kuria ja oli hyvin ylpeä univormustaan. Hän kävi läpi kolme komennusta Vietnamissa, missä hän haavoittui luodista, sai palovammoja ja oli vähällä jäädä vangiksi. Hänen kunniamerkkinsä ovat hänen työhuoneensa seinällä pienessä talossa, jossa vietin lapsuuteni. Hän asuu siinä yksin. Rattijuoppo tappoi äitini kaksi vuotta ennen kuin sain syytteen.

Isä matkustaa kerran kuukaudessa Frostburgiin tunnin pituiselle vierailulle. Hän on eläkkeellä eikä hänellä ole paljon tekemistä, joten hän voisi käydä vaikka kerran viikossa, jos haluaisi. Mutta hän ei halua.

Pitkään vankeustuomioon mahtuu paljon julmia käänteitä. Yksi niistä on tunne, että vanki alkaa pikku hiljaa unohtua maailmalta ja niiltä, joita hän rakastaa ja tarvitsee. Posti, jota saapui ensimmäisinä kuukausina nippukaupalla, hupenee vähitellen yhteen tai kahteen kirjeeseen viikossa. Ystäviä ja sukulaisia, jotka aikoinaan vaikuttivat hyvinkin innokkailta vierailemaan, ei ole näkynyt vuosikausiin. Vanhempi veljeni Marcus pistäytyy kaksi kertaa vuodessa tappamassa tunnin verran aikaa, antaa minulle päivityksen uusimmista ongelmistaan. Hänellä on kolme teini-ikäistä lasta, kaikki nuorisorikollisuuden eri asteilla, sekä vaimo, joka on hullu. Ehkä minulla ei sittenkään ole ongelmia. Marcuksen elämän sekasortoisuudesta huolimatta nautin hänen käynneistään. Hän on koko ikänsä imitoinut Richard Pryoria, ja joka ikinen hänen lausumansa sana on hauska. Nauramme yleensä koko tunnin, kun hän parjaa lapsiaan. Nuorempi sisareni Ruby asuu länsirannikolla, ja näen hänet kerran vuodessa. Hän kirjoittaa minulle tunnollisesti kerran viikossa, ja vaalin kirjeitä kuin aarteita. Minulla on kaukainen serkku, joka on istunut seitsemän vuoden kakun – olin hänen asianajajansa – ja hän käy tapaamassa minua kaksi kertaa vuodessa, sillä minä kävin tapaamasta häntä hänen ollessaan vankilassa.

Sen jälkeen kun olin ollut täällä kolme vuotta, on kulunut usein kuukausia ilman yhtäkään vierasta lukuun ottamatta isää. Vankeinhoitolaitos koettaa sijoittaa vangit kahdeksansadan kilometrin säteelle kotoa. Olen onnekas, kun Winchester on niin lähellä, mutta se voisi yhtä hyvin olla tuhannen kilometrin päässä. Minulla on useita lapsuudenystäviä, jotka eivät ole koskaan ajaneet tänne, ja muutama muu, joista en ole kuullut kahteen vuoteen. Useimmilla entisillä lakimiesystävilläni on liian kiire. Lakiopintojen aikainen lenkkeilykaverini kirjoittaa joka toinen kuukausi mutta ei aivan pysty nipistämään aikaa vierailuun. Hän asuu kahden ja puolensadan kilometrin päässä täältä itään Washingtonissa, missä hän väittää paiskivansa töitä seitsemän päivää viikossa

isossa lakifirmassa. Paras kaverini merijalkaväestä asuu kahden tunnin matkan päässä Pittsburghissa ja on käynyt Frostburgissa tasan kerran.

Kaipa minun pitäisi olla kiitollinen siitä, että isä viitsii vaivautua.

Kuten tavallista, isä istuu pienessä vierailuhuoneessa yksin, ruskea paperipussi edessään pöydällä. Pussissa on joko keksejä tai pähkinäsuklaaleivoksia Racine-tädiltäni, hänen sisareltaan. Kättelemme mutta emme halaa – Henry Bannister ei ole eläessään halannut toista miestä. Hän silmäilee minua varmistaakseen, että en ole lihonut, ja, kuten aina, kyselee päiväjärjestyksestäni. Hänelle ei ole tullut kiloakaan lisää neljäänkymmeneen vuoteen, ja hän mahtuu edelleen merijalkaväen univormuunsa. Hän on varma, että mitä vähemmän syö, sitä kauemmin elää, ja hän pelkää kuolevansa nuorena. Hänen isänsä ja isoisänsä kupsahtivat vähän alle kuusikymppisinä. Hän kävelee melkein kymmenen kilometriä päivässä ja on sitä mieltä, että minun pitäisi noudattaa esimerkkiä. Olen mukautunut siihen, että hän ei koskaan lakkaa neuvomasta, miten minun pitäisi elää elämääni, olin vankilassa tai en.

Isä taputtaa ruskeaa pussia ja sanoo: »Racine lähetti nämä.»

»Sano hänelle puolestani kiitos», sanon. Jos isä kerran on niin huolissaan vyötärönmitastani, miksi hän tuo joka kerta näitä rasvaisia herkkuja? Syön niistä pari kolme ja annan loput muille.

»Oletko jutellut hiljattain Marcusin kanssa?» hän kysyy.

»En ainakaan kuukauteen. Miten niin?

»Suuria vaikeuksia. Delmon on saattanut jonkun tytön raskaaksi. Hän on viidentoista, tyttö neljäntoista.» Isä ravistaa päätään ja rypistää otsaansa. Delmon oli lainsuojaton jo kymmenvuotiaana, ja suku on aina odottanut hänen päätyvän rikolliselle polulle.

»Ensimmäinen lapsenlapsenlapsesi», sanon yrittäen olla hauska.

»Että olenkin ylpeä. Neljätoistavuotias valkoinen tyttö, jonka on pannut paksuksi viisitoistavuotias idiootti, jonka sukunimi sattuu olemaan Bannister.»

Märehdimme hetken asiaa mielessämme. Näiden tapaamisten luonnetta ei läheskään aina määrää se, mitä sanotaan, vaan se, mikä pidetään syvällä sisimmässä. Isä on nyt 69-vuotias, ja sen sijaan että nauttisi kultaisista vuosistaan hän kuluttaa suurimman osan ajasta nuolemalla haavojaan

ja säälimällä itseään. Ei sillä että moittisin häntä. Hänen rakas vaimonsa, jonka kanssa hän oli ollut naimisissa 42 vuotta, riistettiin häneltä sekunnin murto-osassa. Kun hän oli vielä uppoutunut suruunsa, saimme tietää, että FBI on kiinnostunut minusta, ja sen tekemä tutkimus kasvoi pian kuin lumipallo. Oikeudenkäyntini kesti kolme viikkoa, ja isä oli istuntosalissa joka päivä. Hänen sydäntään särki katsella, kun seisoin tuomarin edessä ja sain kymmenen vuoden tuomion. Sitten Bo vietiin pois, meiltä kummaltakin. Nyt Marcusin lapset ovat tarpeeksi vanhoja aiheuttaakseen suurta tuskaa vanhemmilleen ja isovanhemmilleen.

Perhettämme voisi vaihteeksi kohdata hyvä tuuri, mutta sellaista ei ole näköpiirissä.

»Juttelin illalla Rubyn kanssa», isä sanoo. »Hän voi hyvin, lähetti terveisiä ja sanoi, että viime kirjeesi oli hauska.»

»Sano hänelle, että hänen kirjeensä merkitsevät minulle paljon. Häneltä ei ole jäänyt väliin yhtään viikkoa viiteen vuoteen.» Ruby on murenevassa perheessämme oikea valopilkku. Hän on avioliittoneuvoja, hänen miehensä lastenlääkäri. Heillä on kolme täydellistä lasta, jotka pidetään kaukana pahamaineisesta Mal-enosta.

Sanon pitkän tauon jälkeen: »Kiitos sekistä, kuten aina.»

Isä kohauttaa olkapäitään ja sanoo: »Autan mielelläni.»

Hän lähettää joka kuukausi sata dollaria, ja arvostan sitä suuresti. Raha menee tililleni ja sallii minun ostaa perustarvikkeita, kuten kyniä, kirjoituslehtiöitä, taskukirjoja ja kunnon ruokaa. Suurin osa Valkoisen jengini jäsenistä saa sekkejä kotoa, mutta käytännöllisesti katsoen kukaan Mustasta jengistä ei saa penniäkään. Vankilassa tiedetään aina, kenelle tulee rahoja.

»Olet melkein puolivälissä», isä sanoo.

»Viisi vuotta tulee täyteen kahden viikon päästä», sanon.

»Aika taitaa rientää.»

»Ehkä ulkopuolella. Voin vakuuttaa, että muurin tällä puolella kellot käyvät hitaammin.»

»Silti on vaikea uskoa, että olet istunut viisi vuotta.»

Niin toden totta on. Miten vankilassa selviää elävänä viisi vuotta? Täällä ei ajatella vuosia, kuukausia tai viikkoja. Ajatellaan tätä päivää:

miten sen läpi pääsee, miten siitä selviytyy. Kun herää huomenna, takana on taas yksi päivä. Päivien määrä lisääntyy, viikot sulautuvat yhteen, kuukaudet muuttuvat vuosiksi. Pääsee perille oman kovuutensa asteesta, siitä, miten pystyy toimimaan ja selviytymään, sillä ei ole muuta mahdollisuutta.

»Onko sinulla mitään käsitystä, mitä rupeat tekemään?» isä kysyy. Kuulen tämän kysymyksen nykyään joka kuukausi ikään kuin vapautumiseni olisi jo nurkan takana. Kärsivällisyyttä, muistutan itseäni. Hän on isäni. Ja hän on täällä! Sillä on paljon merkitystä.

»Ei oikeastaan. Se on vielä liian kaukana.»

»Sinuna alkaisin miettiä», isä sanoo varmana siitä, että minun sijassani hän tietäisi tarkkaan, mitä tehdä.

»Sain juuri suoritettua espanjan kolmostason», sanon ylpeästi. Ruskeassa jengissäni minulla on hyvä ystävä, Marco, joka on erinomainen kieltenopettaja. Huumetaustaa.

»Pian tässä varmaan puhutaan kaikki espanjaa. Heikäläiset ovat valtaamassa alaa.»

Isä ei ihmeemmin siedä maahanmuuttajia, ei ketään jonka puheessa on korostus, ei väkeä New Yorkista eikä New Jerseystä, ei sosiaaliavustuksen saajia ja työttömiä, ja hänen mielestään kodittomat tulisi pidättää ja sijoittaa leireille, jotka olisivat hänen tahtonsa mukaan toteutettuina pahempia kuin Guantánamo.

Muutama vuosi sitten lausuimme toisillemme karkeita sanoja, ja isä uhkasi lakata käymästä. Kinastelu on ajanhukkaa. En saa häntä muuttumaan. Hän on niin ystävällinen, että viitsii ajaa tänne, joten vähintä mitä voin tehdä on käyttäytyä kunnolla. Minähän tässä tuomittu rikollinen olen, ei hän. Hän on voittaja, minä luuseri. Se tuntuu isästä tärkeältä, joskaan en tiedä, miksi. Ehkä siksi, että minä kävin läpi collegen ja oikeustieteen opinnot, mistä hän ei voinut uneksiakaan.

»Muutan luultavasti ulkomaille», sanon. »Menen johonkin, missä voin käyttää espanjaa, kuten Panamaan tai Costa Ricaan. Lämmin ilma, hiekkarantoja, tummaihoisempia ihmisiä. He eivät välitä rikosrekistereistä tai siitä, kuka on ollut vankilassa.»

»Onko ruoho aina vihreämpää?»

»On. Kun on vankilassa, ruoho on vihreämpää kaikkialla muualla. Mitä minun pitäisi tehdä? Palata kotiin, ehkä mennä ilman asianajajan lupaani tutkimusavustajaksi johonkin pikkutoimistoon, jolla ei ole varaa minuun? Ehkä ruveta takuuasiamieheksi? Miten olisi yksityisetsivä? Mahdollisuuksia on paljon.»

Isä nyökkäilee kuunnellessaan. Olemme käyneet tämän keskustelun ainakin kymmenen kertaa. »Ja sinä vihaat vallanpitäjiä», hän sanoo.

»Ilman muuta. Vihaan valtionhallintoa, FBI:tä, liittovaltion syyttäjiä ja tuomareita, typeryksiä jotka johtavat vankiloita. Vihattavaa on paljon. Istun täällä kymmenen vuoden kakkua tekemättömästä rikoksesta vain siksi, että joku menestyvä liittovaltion syyttäjä kaipasi kohennusta uhrilukuihinsa. Ja jos vallanpitäjät voivat lätkäistä minulle kymmenen vuotta ilman todisteita, ajattelepa mahdollisuuksiani nyt, kun ohimooni on tatuoitu 'Tuomittu rikollinen'. Häivyn täältä heti kun vain saan tilaisuuden.»

Isä nyökkää ja hymyilee. No totta kai, Mal.

3

KUN OTTAA huomioon sen, miten tärkeää liittovaltion tuomareiden työ on, heitä usein ympäröivän polemiikin ja väkivaltaiset ihmiset, joita he toisinaan kohtaavat, on merkillistä, että Yhdysvaltojen historiassa vain neljä heistä on murhattu virka-aikanaan.

Kunnianarvoisasta Raymond Fawcettista on juuri tullut viides.

Hänen ruumiinsa löydettiin pienestä kellarista kesämökiltä, jonka hän oli rakentanut järven rannalle ja jolla hän oleili säännöllisesti viikonloppuisin. Kun hän ei ilmaantunut maanantaiaamuna oikeuteen, hänen toimistoapulaisensa hätääntyivät ja ilmoittivat FBI:lle. Sen jälkeen agentit löysivät rikospaikan. Mökki sijaitsee lounaisen Virginian metsäisessä osassa vuoren rinteellä, Lake Higginsinä tunnetun pienen, turmeltumattoman järven rannalla. Sitä ei ole merkitty useimpiin tiekarttoihin.

Murtojälkiä ei näkynyt, ei merkkejä nujakoinnista tai tappelusta, vaan vain kaksi kuollutta, joiden kummankin päässä oli luodinreikiä, sekä tyhjä metallinen kassakaappi kellarissa. Tuomari Fawcett löytyi kassakaapin läheltä kaksi kertaa niskaan ammuttuna, selvästi teloitettuna, ja hänen ympärillään oli suuri verilammikko. Ensimmäinen paikalle saapunut asiantuntija arvioi, että tuomari oli ollut kuolleena ainakin kaksi vuorokautta. Hän oli erään toimistoapulaisen mukaan lähtenyt töistä kolmen aikoihin perjantaina ja aikonut ajaa suoraan mökille ja viettää siellä viikonlopun paiskimalla kovasti töitä.

Toinen ruumis kuului 34-vuotiaalle eronneelle kahden lapsen äidille Naomi Clarylle, jonka Fawcett oli hiljattain palkannut sihteerikseen.

Tuomari, joka oli 66-vuotias ja jolla oli viisi aikuista lasta, ei ollut eronnut. Hän ja rouva Fawcett olivat asuneet erillään jo monta vuotta, joskin heitä oli nähty edelleen yhdessä Roanoken seudulla, mikäli tilaisuuden luonne niin vaati. Oli yleisesti tiedossa, että he asuivat eri osoitteissa, ja koska Fawcett oli kaupungissa merkittävä mies, heidän asumisjärjestelynsä synnyttivät juoruja. He olivat tunnustaneet lapsilleen ja ystävilleen, että heillä ei yksinkertaisesti ollut sisua erota. Rahat olivat rouvalla, asema tuomarilla. Kumpikin vaikutti kohtalaisen tyytyväiseltä ja kumpikin oli luvannut, että ulkopuolisia suhteita ei aloitettaisi. Kättä päälle -sopimus määräsi, että avioero pantaisiin alulle, jos jompikumpi alkaisi seurustella jonkun muun kanssa.

Fawcett oli ilmeisesti löytänyt mieleisensä. Melkein heti rouva Claryn tultua palkkalistoille oikeustalolla alkoi levitä huhuja, että tuomari oli ruvennut pelehtimään, taas. Muutama hänen alaisistaan tiesi, että hän ei ollut koskaan pystynyt pitämään housujaan jalassa.

Claryn ruumis löytyi sohvalta läheltä Fawcettin ruumista. Hän oli alasti, ja hänen nilkkansa oli kahlittu tiukasti yhteen hopeanvärisellä ilmastointiteipillä. Hän makasi selällään ranteet sidottuina selän taakse. Häntä oli ammuttu kaksi kertaa otsaan. Ruumis oli täynnä pieniä palovammoja. Muutaman tunnin väittelyn ja analysoinnin jälkeen johtavat tutkijat pääsivät yksimielisyyteen siitä, että varkaat olivat todennäköisesti kiduttaneet Clarya kiristääkseen Fawcettia avaamaan kassakaapin. Se oli ilmeisesti onnistunut. Kassakaappi oli tyhjä, sen ovi auki eikä jäljellä rippeitäkään mistään. Varas oli tyhjentänyt kaapin ja teloittanut sitten uhrinsa.

Fawcettin isä oli ollut puutalourakoitsija, ja pikkupoikana Fawcett oli kulkenut isänsä perässä, aina vasara kourassa. Hän ei koskaan lakannut rakentamasta: uusi takakuisti, laituri, varastovaja. Kun lapset olivat olleet vielä pieniä ja avioliitto onnellinen, hän oli remontoinut lattiasta kattoon ylvään vanhan talon Roanoken keskustassa, toiminut pääurakoitsijana ja viettänyt kaikki viikonloput tikapuilla. Vuosia myöhemmin hän remontoi loftin, josta tuli hänen lemmenpesänsä, sitten asuntonsa. Naulaaminen, sahaaminen ja hikoileminen olivat hänelle terapiaa, henkinen ja fyysinen pakopaikka stressin täyttämästä työstä. Hän oli suunnitellut telt-

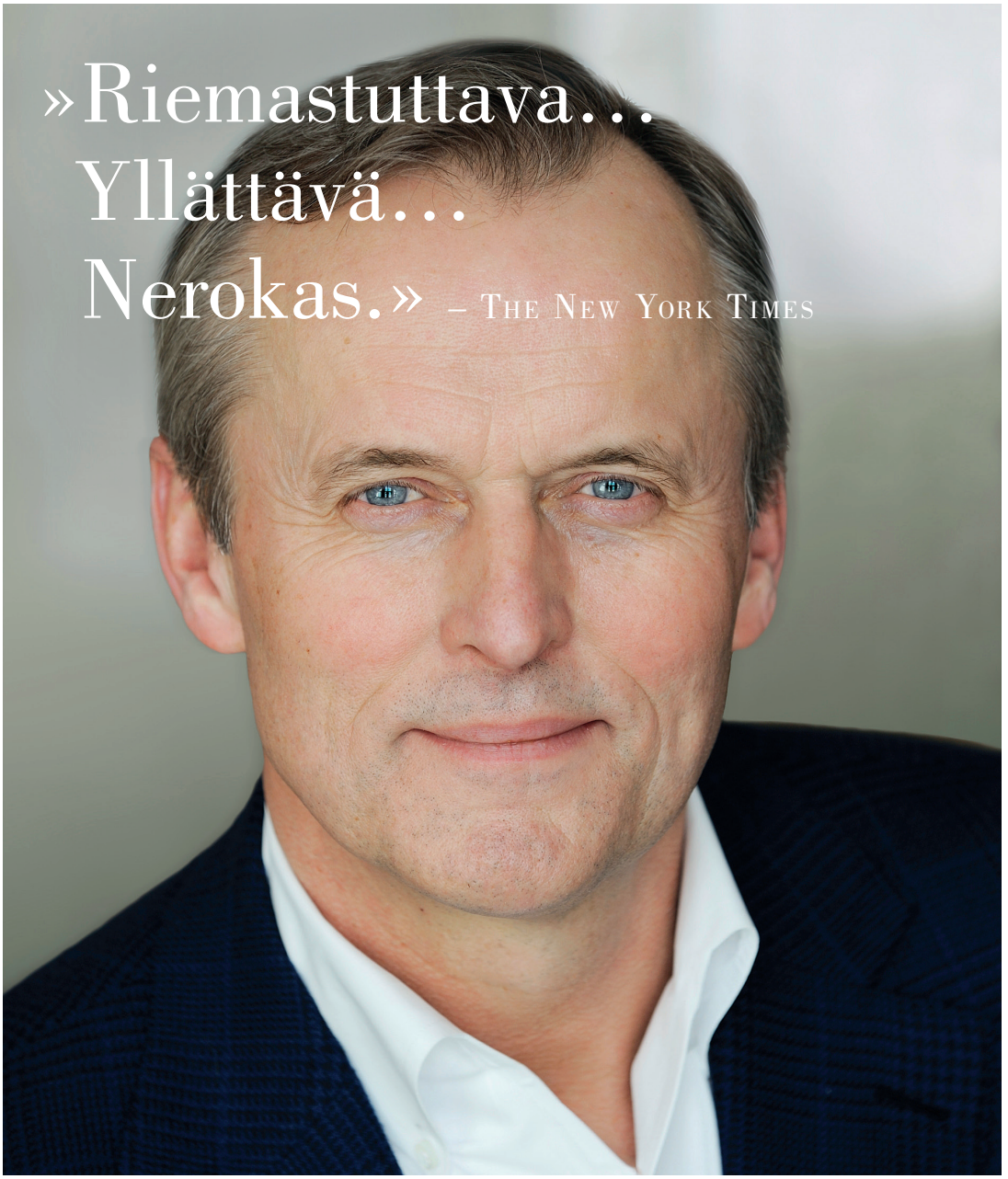

Liittovaltion tuomari on murhattu. Murhaaja on vapaalla jalalla, ja FBI on neuvoton. Malcolm Bannister, vankilassa istuva entinen juristi, tietää kuka tuomarin tappoi ja miksi. Tiedolla on kuitenkin hintansa.

9 789510 397787

www.wsoy.fi 84.2 ISBN 978-951-0-39778-7